

УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРО ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНУ СИСТЕМУ ГАЛИЧИНИ ВОЄННО-РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ДОБИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

ВОЛОДИМИР ВЕЛИКОЧИЙ,

*доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історіографії і джерелознавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ*

У статті робиться спроба історіографічного аналізу становища, розвитку, основних завдань і напрямів діяльності партійно-політичної системи в Галичині періоду воєнно-революційної доби. Наголошується на тих проблемах у дослідженні, що залишаються актуальними на сьогодні, і тих, які ще по-справжньому не стали предметом вивчення.

Ключові слова: історіографічний аналіз, історіографічна база дослідження, теоретико-методологічне осмислення проблеми, партійно-політична система, воєнно-революційна доба.

Постановка проблеми і стан її вивчення. Історіографія розвитку української партійно-політичної системи Галичини за воєнно-революційної доби 1914-1919 рр. має свої особливості порівняно з іншими досліджуваними проблемами. Наявний масив літератури із цієї теми не відзначається такою тяглістю, наступністю, як, наприклад, праці про австрійську чи російську політику в краї в роки війни чи, тим більше, доробок з історії УСС, УГА тощо. На окремих етапах історіографічного процесу було зроблено різний внесок у розробку зазначеного питання, порівнювати який можна лише умовно, а якщо брати до уваги відмінні (радіше "протилежні") ідеологічні підходи й методологічні засади досліджень, то така "компаративістика" майже втрачає сенс.

Важливе підґрунтя для вивчення партійно-політичних організацій заклали їх провідні діячі й ідеологи, які в 1916/19 - 1930-х роках перебували на західно-українських землях та в еміграції. Їхнім працям, з одного боку, властиві ті ж риси, що й публіцистичній та історико-мемуарній літературі загалом, хоча політична заангажованість, полемічність, суб'єктивізм набувають у них більшої гостроти й виразності. З іншого боку, беззаперечною є історіографічна цінність такої літератури (праці С. Барана, М. Возняка, М. Ганкевича, В. Дорошенка, К. Коберського, К. Левицького, М. Лозинського, М. Стахіва, О. Назарука, В. Темницького, А. Чернецького) [1], що творила фактографічну й теоретичну основу подальшого вивчення окресленого кола питань. Її важко типологізувати, адже кожен з авторів був яскравою індивідуальністю й по-своєму сприймав історичні події та описував їх, спираючись на різну документальну базу.

В історіографічних оглядах часто не враховується доробок таких авторів, як П. Гайдалемівський, М. Стахів, О. Назарук [2] та інших діячів, які заклали основи партологічного й історико-політологічного аналізу партійно-політичної системи, що існувала в Україні за доби визвольних змагань. На окрему увагу заслуговує її класифікація О. Назаруком на ліві,

праві, центристські угруповання, що охоплювали партії Наддніпрянщини й Галичини. Науково-пізнавальна значущість цієї моделі полягає в тому, що вона відображає панівні в першій половині 1920-х років уявлення про палітру українського партійно-політичного життя 1917-1919 рр. [3].

У статті ставимо за **мету**: а) з'ясувати стан розробки теми в українській історіографії; б) окреслити основні тенденції у визначенні напрямів та методологічних засад щодо вивчення проблеми в сучасній українській історіографії; в) визначати вузькі місця й перспективи подальшого вивчення цієї теми.

Виклад основного матеріалу. Для історіографічного аналізу проблеми функціонування партійно-політичної системи Галичини воєнно-революційної доби нами обрано тематичний принцип (за певними політичними структурами). Логіка розгортання суспільно-політичного життя, з одного боку, та історико-пізнавального процесу - з іншого, спонукає до такої послідовності її висвітлення: з'ясування типових й особливих рис головних етапів процесу осмислення цієї проблематики та пов'язаних із нею "причинкових" студій; огляд публікацій про діяльність окремих партій; вивчення доробку про функціонування міжпартійних об'єднань і політичних структур, що діяли за воєнного періоду; розгляд студій про національно-політичні процеси за доби ЗУНР.

Після Другої світової війни в українському зарубіжжі розпочався новий період вивчення національно-політичного руху в Україні початку ХХ ст. Однак, незважаючи на спричинені війною світоглядні зрушення, на його осмисленні позначалася жорстка ідейна полеміка, яка проявлялася в спробах перекласти провини за поразки та прорахунки на своїх опонентів. Це виразно засвідчило протистояння між унерівцями (соціалістами) та гетьманцями (консерваторами), з-поміж яких відповідно П. Феденко та Д. Дорошенко чи не найбільше спричинилися до висвітлення національно-політичного життя в Галичині за воєнно-революційної доби 1914-1919 рр. До

цієї проблеми зверталися й інші знані історики - М. Стахів, П. Мірчук, І. Нагаєвський, С. Ярославин (І. Сохоцький), В. Верига, Т. Гунчак [4]. Під тягарем власних ідейних симпатій, доробку попередників вони також важко долали ідеологічну зашореність. Проте їхнім працям притаманне намагання перенести з'ясування суперечливих проблем історичної минувшини в площину наукових дискусій. Це більшою мірою вдалося представникові інтелектуальної історії І. Лисякові-Рудницькому, який запропонував глибоке оригінальне історіософське осмислення багатьох складних питань з історії суспільно-політичного руху в Україні першої половини ХХ ст. [5].

Найменш продуктивною виявилася радянська історіографія західноукраїнського суспільно-політичного руху воєнно-революційної доби. Її прикметною рисою стала тенденція, пов'язана з автоматичним перенесенням ідейних та методологічних підходів вивчення українських партій Наддніпрянщини на трактування й оцінки політичних структур Галичини. Коли ж у 1930-х - першій половині 1950-х рр. у ній запанувала концепція безальтернативності історичного розвитку та закономірності перемоги Жовтневої революції, усі небільшовицькі партії були оголошені "контрреволюційними", "буржуазно-націоналістичними". При цьому, якщо українські політичні угруповання в Наддніпрянщині розглядалися хоча б епізодично, фрагментарно, то стосовно Галичини вони або ставали мішенню гострої критики, або взагалі "виключалися" з історичного процесу.

Розширення в 1960-1970-х рр. джерельної бази досліджень з історії західноукраїнських земель лише додавало "аргументів" для критики діючих там за воєнно-революційної доби національних політичних структур, при чому підходи радянських авторів еволюціонували в бік ідейної агресивності. Не останню роль у цьому відіграла антиросійська зорієнтованість галицько-українського політикуму. Тенденція 1970-1980-х рр. щодо збільшення уваги дослідників до проблематики партійно-політичного життя України першої чверті ХХ ст. (І. Курас, Ю. Терещенко та ін.) [6] майже не позначилася на вивченні цієї проблематики стосовно Галичини, що так і залишилася на маргінесі радянської історичної науки.

Ця історіографічна "лакуна" стала динамічно заповнюватися напрацюваннями вітчизняних істориків доби новітньої української державності. Наростала діаметрально протилежна до радянського періоду тенденція: посилення уваги до політичної історії відбувалося певною мірою за рахунок ігнорування досліджень соціально-економічних і культурних процесів.

На тематичному спектрі студій із політичної історії позначилися регіоналізація історичної науки та формування нових наукових центрів. Провідні в цій галузі вчені Києва та Східної України (Т. Бевз, В. Головченко, Ю. Левенець, О. Любовець, О. Реєнт, О. Рубльов, В. Солдатенко, П. Шморгун і багато інших) [7] зосередилися на висвітленні партійно-політичних процесів перших десятиріч ХХ ст. насамперед у Наддніпрянщині. Значно менше уваги вони приділили Західній Україні, хоча запропонували корисні загальні теоретико-методологічні розробки. Друга група науковців (І. Михальський, О. Рафальський, А. Павко, М. Панчук, С. Телешун та ін.) [8] займалася реконструкцією розгортання українського політичного руху як у східному, так і (значно повніше) в західному регіонах України. Такий підхід за умови пропорційного до історичних реалій відображення подій можна вважати більш виправданим і перспективним.

Головні здобутки в розробці зазначеної теми, на нашу думку, належать історикам західноукраїнського регіону. З-поміж них пальму першості утримують науковці Львова (Я. Грицак, О. Красівський, П. Лепісевич, М. Литвин, С. Макарчук, О. Павлишин, І. Патер, В. Расевич, Ю. Сливка, О. Сухий та ін.) [9], де сформувалися глибокі традиції вивчення історії Галичини першої половини ХХ ст. Ці вчені мають кращий доступ до основного джерельного масиву, а також широкі зв'язки з європейськими колегами, що стимулює дослідницький процес. Поряд із ними помітний поступ у вивченні суспільно-політичного руху в Галичині в другій половині ХІХ - першій третині ХХ ст. здійснили науковці Івано-Франківська (С. Адамович, В. Великочий, С. Дерев'яно, О. Жерноклеєв, О. Карпенко, В. Марчук, Л. Костючок, М. Кугутяк, І. Райківський, М. Пікуляк, Б. Савчук та ін.) [10]. Чимало важливих для заявленої теми розробок запропонували науковці Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича (О. Добржанський, В. Ботушанський, В. Карпо, А. Коцур, С. Попик, В. Фісанов та ін.) [11], які національно-політичні процеси в Галичині та Буковині досліджують переважно в спільному історичному контексті.

Дедалі помітніший вплив на історіографію національно-політичного руху доби визвольних змагань справляють теоретичні розробки в галузях політології, партології, соціології, виконані на міждисциплінарному рівні [12], тощо.

Партійно-політичні процеси відзначаються тяглістю й наступністю, що змушує до стислого огляду праць з історії українського суспільного руху Галичини кінця ХІХ - початку ХХ ст.

Порівняльний аналіз дозволяє стверджувати, що вивченню українського партійно-політичного руху кінця ХІХ - початку ХХ ст. (до 1914 р.) у Галичині присвячено на порядок більше спеціальних досліджень, аніж його розвиткові в наступне п'ятиріччя. Водночас обом випадкам притаманна зміна динаміки його вивчення в різних "анклавах" українського історіографічного простору. За підрахунками І. Михальського, у період із 1921 до 1990 р. в Україні та в діаспорі їх з'явилося відповідно 14 та 23. А з 1991 р. ця пропорція змінилася на прямо протилежну: 42 праці - в Україні і лише одна - в діаспорі [13, с. 16]. Попри умовність обчислень, вони виразно засвідчують тенденцію зростання уваги істориків до самої тематики та перехід ініціативи в її розробці до сучасних вітчизняних науковців.

На початку ХХ ст., за твердженням П. Шморгуна, на території України діяло понад 20 національних політичних партій і течій, що висували широкий спектр програмних завдань [14, с. 24]. При їх висвітленні виразно проявилось вже згадуване явище "наддніпряноцентризму": заявивши в назві чи предметі дослідження про вивчення певного зрізу національно-політичних процесів "в Україні", автори часто обмежуються їх розглядом у Наддніпрянщині, при цьому навіть не зазначають, чому обходять увагою Галичину. Ця колізія пояснюється, вважаємо, насамперед суб'єктивним чинником - спрямуванням інтелектуально-організаційного потенціалу на вивчення "наддніпрянської" проблематики.

Таке становище ілюструє джерелознавча праця М. Щербака, який вивчав суспільно-політичну історію України кінця ХІХ ст. - 1917 р. за матеріалами жандармсько-поліцейських і судових органів російського самодержавства [15]. Ця тематика приваблює багатьох сучасних науковців, які, спираючись на знач-

ний масив документів, виправляють численні перекручення радянського часу. Так, дисертаційне дослідження Л. Стромелюка про боротьбу таємної поліції Російської імперії проти українських політичних партій в 1900-1914 рр. доводить, що загальні умови діяльності останніх у Наддніпрянщині були значно складнішими, ніж у Галичині [16]. А. Сініцький, висвітлюючи антиукраїнську політику російського самодержавства зазначеного періоду, наголошує, що навіть визнання відмінностей українців від росіян великодержавні чинники сприймали вороже, а галицькі українці не стикалися з такими виявами шовінізму [17].

Осібю стоять дослідження М. Кармазіної, яка запропонувала комплексне політологічне, історіософське осмислення феномена формування ідеї української державності на тлі складних, суперечливих процесів становлення нації кінця XIX - початку XX ст. [18].

Цікавими для порівняння є дві роботи історіографічного характеру. Вивчаючи українське національне відродження в Наддніпрянщині в 1905-1914 рр., В. Меша виявив властиву науковому доробку своїх попередників тенденцію у висвітленні радикалізації українського національного руху. Вона виразно проявилася в показі науковцями ідеології та діяльності українських партій, яким відводили ключову роль у "дозріванні" передумов відновлення української державності [19]. Н. Винник показала схожі тенденції в дослідженні про український суспільно-політичний рух кінця XIX - початку XX ст. в Галичині [20]. Обидва згадані науковці замкнулися на територіальних межах своїх досліджень, тож їхні результати актуалізують потребу підготовки компаративістських праць, які б виявили стан і рівень відображення в українській історичній науці розгортання українського національного руху в Австро-Угорській і Російській імперіях та окреслили перспективи його вивчення як цілісного феномена.

В орбіту нашого дослідження вписується група історіографічних джерел про діяльність політичних партій та організацій в Україні наприкінці XIX - на початку XX ст. Це стосується насамперед уже згаданої роботи А. Павка, у якій чи не вперше комплексно висвітлюється становлення партійно-політичних систем у Наддніпрянщині й Галичині зазначеного періоду. Здійснивши комплексний аналіз функціонування неукраїнських партій, автор доходить висновку: серед українського населення Галичини національні партії мали значно більший вплив, аніж польські, а на Наддніпрянщині, на думку вченого, простежуються майже зворотні тенденції щодо впливів українських та російських партій. Однак в обох випадках партії відігравали ключову роль у самоутвердженні українців, довершували процеси політичної емансипації [21].

Науковий доробок О. Бриндака, В. Ковальчука, С. Телешуна [22] засвідчує тенденцію сучасної вітчизняної історіографії до зміщення акцентів на висвітлення націо- й державотворчих функцій політичних партій та доведення того, що саме питання самовизначення було головною складовою їх ідеологічних програм і практичної діяльності. Так, О. Бриндак коріння поразки визвольних змагань шукає в гаслах романтизму й прагматизму українських політиків. На його думку, у Галичині романтичне гасло самостійності скеровувалося передусім на "внутрішнього" споживача - українство, а прагматичне гасло автономії - "назовні", на урядові (австро-угорські) й міжнародні кола. У Наддніпрянщині

склалася протилежна ситуація, унаслідок чого широкі маси залишилися неохопленими партійними впливами, але в революційний час вони швидко здолали рубіж поміркованих вимог, що призвело до анархії, ускладнювало процеси державного будівництва [23].

Висновки

Таким чином, аналіз праць, які відносимо до української історіографії проблеми партійно-політичного життя Галичини воєнно-революційної доби 1914-1920 років, дозволяє стверджувати, що в різні періоди українські вчені більшою чи меншою мірою приділяли увагу означеній темі, вона не залишалася на маргінесі наукових досліджень. Вони, як представники різних концептуально-хронологічних блоків: західноукраїнської, української зарубіжної, радянської та сучасної (доби незалежності) історіографії - зосереджували увагу або на тих аспектах партійно-політичного життя краю, до яких мали безпосереднє відношення як учасники чи свідки подій, або на тих, які відповідали їх світоглядним переконанням чи йшли в руслі загальної науково-дослідної проблематики, визначеної межами ідеологічних концептів та ідеологем. Лише на сучасному етапі наукові дослідження проблеми можна охарактеризувати як такі, що значною мірою позбавлені заідеологізованості й ознак "наукоподібних кліше". Найбільш вивченими аспектами означеної проблеми, на нашу думку, є такі: формування партійних структур національних партій, основні напрями їх діяльності, акцентування на головному завданні - здобутті української незалежності й формуванні власної державності. Найменш вивченими на сьогодні можна вважати проблеми співпраці партійно-політичних структур різних національностей у краї, її вплив на розвиток суспільно-політичних процесів у краї. Актуальними залишаються й проблеми формування та діяльності міжпартійних політичних об'єднань (причому не лише в межах так би мовити "національних кордонів"), їх роль у соборницьких процесах в Україні періоду воєнно-революційної доби.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баран С. Австрійські українці на воєнній еміграції у Відні в рр. 1914/5 / С. Баран // Ілюстрований народний календар товариства "Просвіта" з терміном на переступний рік 1916. - Річник. - XXXIX. - Відень, 1916. - С. 164-175; Возняк М. Українська державність / М. Возняк. - Відень, 1918. - 152 с.; Ганкевич Л. Заприсяження першого уряду ЗУНР у Львові / Л. Ганкевич // Вісті комбатанта. - 1961. - № 4. - С. 9-12; Дорошенко В. Революційна Українська партія / В. Дорошенко. - Львів, 1921. - 21 с.; Дорошенко В. Союз Визволення України / В. Дорошенко // Свобода. - Джерзі Сіті, 1954. - Ч. 149-154; Коберський К. Українське народництво по обох боках Збруча / К. Коберський. - Львів ; Коломия, 1924. - 158 с.; Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців. На підставі споминів і документів / К. Левицький. - Львів, 1926. - 736 с.; Лозинський М. Галичина в рр. 1918-1920 / М. Лозинський. - Нью-Йорк : Червона Калина, 1970. - 228 с.; Лозинський М. Українство і москвофільство серед українсько-руського народу в Галичині. Репринтне видання / М. Лозинський. - Стрий : Опришки, 1994. - 76 с.; Стахів М. На переломі. Коротка історія українського політичного руху в новіших часах / М. Стахів. - Львів, 1938. - 48 с.; Стахів М. Проти хвилі. Історичний розвиток українського соціалістичного руху на західних українських землях / М. Стахів. - Львів : Накладом соймового клубу УСРП, 1934. - 135 с.; Назарук О. До історії революційного часу на Україні : Українські політичні партії, їх союзи і теорії /

О. Назарук. - Вінніпеґ, 1924. - 19 с.; Назарук О. Значення партій / О. Назарук. - Львів, 1939. - 34 с.; Темницький В. Загальна Українська Рада / В. Темницький // Пам'яткова книжка Союзу Визволення України і Календар на 1917 рік. - Відень, 1917. - С. 356-364; Темницький В. Микола Ганкевич / В. Темницький. - Львів, 1932. - 31 с.; Чарнецький А. Спомини з мого життя / А. Чарнецький. - Лондон : Наше слово, 1964. - 141 с.

2. Гайдалемівський П. Українські політичні партії, їх розвиток і програми / П. Гайдалемівський. - Зальцведель, 1919. - 43 с.; Назарук О. До історії революційного часу на Україні : Українські політичні партії, їх союзи і теорії / О. Назарук. - Вінніпеґ, 1924. - 19 с.; Стахів М. Демократія, соціалізм та національна справа / М. Стахів. - Львів, 1936. - 42 с.

3. Назарук О. До історії революційного часу на Україні : Українські політичні партії, їх союзи і теорії / О. Назарук. - Вінніпеґ, 1924. - 19 с.

4. Проти хвиль. Історичний розвиток українського соціалістичного руху на західних українських землях / М. Стахів. - Львів : Накладом соймового клубу УСРП, 1934. - 135 с.; Мірчук П. Українська державність 1917-1920 / П. Мірчук. - Філадельфія, 1967. - 400 с.; Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття / І. Нагаєвський. - К., 1993. - 413 с.; Ярославин С. (о. Ісидор Сохоцький). Визвольна боротьба на західно-українських землях у 1918-1923 роках / С. Ярославин. - Філадельфія, 1956. - 184 с.; Ярославин С. (о. Ісидор Сохоцький). По лінії з'єднання не було двох думок / С. Ярославин // Америка. - Філадельфія, 1945. - Ч. 2, 3; Верига В. Визвольні змагання в Україні. 1913-1923 : у 2 т. / В. Верига. - Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1998. - Т. 1. - 1998. - 523 с.; Верига В. Визвольні змагання в Україні. 1913-1923 : у 2 т. / В. Верига. - Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1998. - Т. 2. - 1998. - 503 с.; Гунчак Т. Україна: перша половина XX ст.: нариси політичної історії / Т. Гунчак. - К. : Либідь, 1993. - 288 с.

5. Лисяк-Рудницький І. Між історією і політикою : статті до історії та критики української суспільно-політичної думки / І. Лисяк-Рудницький. - Мюнхен : Сучасність, 1973. - 444 с.; Лисяк-Рудницький І. Напрями української політичної думки / І. Лисяк-Рудницький // Історичні есе : у 2 т. - К. : Основи, 1994. - Т. 2. - С. 63-93.

6. Курас І. Ф. Торжество пролетарського інтернаціоналізму і крах мелкобуржуазних партій на Україні / І. Ф. Курас. - К., 1978. - 315 с.; Терещенко Ю. І. Проблеми історії України XIX - початку XX століть / Ю. І. Терещенко, С. Л. Гнатюк // Український історичний журнал. - 2003. - № 4. - С. 140-147.

7. Бевз Т. А. До питання соборності українських земель в добу Центральної Ради / Т. А. Бевз // Проблеми соборності України XX ст. - К., 1994. - С. 57-62; Головченко В. "Росія взагалі не лишила нам свободи вибору..." (до історії української суспільно-політичної думки напередодні Першої світової війни) / В. Головченко // Розбудова держави. - 1995. - № 11. - С. 46-52; Левенець Ю. А. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина XIX - початок XX століття) / Ю. А. Левенець. - К. : Стилюс, 2001. - 585 с.; Любовець О. М. Ідейно-політичні процеси в українських партіях у контексті альтернатив революційної доби (1917-1920 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / О. М. Любовець. - К., 2000. - 31 с.; Реєнт О. Ідея соборності України і спроби її реалізації у XIX-XX ст. / О. Реєнт // Україна соборна : зб. наук. статей. - К., 2005. - Вип. 2. - Ч. 1. - С. 3-11; Реєнт О. П. Перша світова війна і Україна / О. П. Реєнт, О. В. Сердюк. - К. : Генеза, 2004. - 480 с.; Рубльов О. С. Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. / О. С. Рубльов, О. П. Реєнт. - К. : Альтернативи, 1999. - 320 с.; Солдатенко В. Ф. Українська революція. Історичний нарис / В. Ф. Солдатенко. - К. : Либідь, 1999. - 976 с.; Шморґун П. М. Політичні партії України на початку XX століття / П. М. Шмор-

гун // Наук. праці з питань політичної історії. - К. : Либідь, 1992. - Вип. 172. - С. 18-27.

8. Михальський Ю. Польські політичні партії та українське питання в Галичині на початку XX століття (1902-1914) / Ю. Михальський. - Львів : Каменяр, 2002. - 235 с.; Рафальський О. О. Національні меншини України у XX столітті : історіографічний нарис / О. О. Рафальський. - К. : Плюс, 2000. - 447 с.; Павко А. І. Теоретико-методологічні засади дослідження діяльності політичних партій та організацій в Україні наприкінці XIX - на початку XX ст. / А. І. Павко // Український історичний журнал. - 2001. - № 4. - С. 112-125; Панчук М. Акт Злуки УНР і ЗУНР в українській історіографії / М. Панчук, А. Панчук // Проблеми соборності України у XX столітті. - К., 1994. - С. 98-105; Телешун С. О. Національне питання в програмних документах українських політичних партій в кінці XIX - на початку XX ст. / С. О. Телешун. - К., 1996. - 130 с.

9. Грицак Я. Українська революція, 1914-1923: нові інтерпретації / Я. Грицак // Матеріали засідань Історичної та Археологічної комісії НТШ в Україні. - Львів, 1999. - Вип. 2: 1995-1997 рр. - С. 117-137; Грицак Я. Українська революція, 1914-1923: нові інтерпретації / Я. Грицак // Україна модерна. - Львів, 1999. - Ч. 2-3. - С. 254-269; Красівський О. Проблеми державної самостійності в діяльності Української народно-трудової партії (1918-1925 рр.) / О. Красівський // Вісник Львівської комерційної академії. Серія "Гуманітарні науки". - Львів, 2000. - Вип. 3. - С. 25-32; Лепісевич П. М. Загальна Українська Рада: проблема консолідації національно-демократичних сил (1914-1916 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / П. М. Лепісевич. - Львів, 2005. - 194 с.; Литвин М. Український та польський істеблшмент у період "Великої війни" і соціально-демократичних революцій (1914-1918 рр.) / М. Литвин // Історіографічні дослідження в Україні / [гол. редкол. В. А. Смолій; відп. ред. Ю. А. Пінчук]. - К. : НАН України, 2003. - Вип. 13 : у 2 ч. : Україна - Польща: історія і сучасність : зб. наук. праць і спогадів пам'яті П. М. Калиниченка (1923-1983). - Ч. 1. - С. 155-174; Макарчук С. Українська республіка галичан : нариси про ЗУНР / С. Макарчук. - Львів : Світ, 1997. - 192 с.; Павлишин О. Історіографія української революції 1917-1921 рр. / О. Павлишин // Українська історіографія на зламі XX і XXI століть : здобутки і проблеми : [кол. монографія] / [за ред. Леоніда Зашкільняка]. - Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2004. - С. 168-183; Патер І. Союз визволення України / І. Патер. - Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. - 346 с.; Расевич В. Діяльність українських політичних організацій у Відні під час Першої світової війни / В. Расевич // Вісник Львівського університету. Серія історична. - Львів, 1999. - Вип. 34. - С. 317-330; Сливка Ю. Етапи та головні напрями дослідження ЗУНР в українській історіографії / Ю. Сливка // Україна : культурна спадщина, національна свідомість, державність. - Львів, 2000. - Вип. 6. - С. 3-9; Сухий О. Від русофільства до москвофільства (російський чинник у громадській думці та суспільно-політичному житті галицьких українців у XIX столітті) / О. Сухий. - Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2003. - 498 с.

10. Адамович С. Наддніпрянська політична еміграція в суспільно-політичному житті західноукраїнських земель (1914-1918 рр.) / С. Адамович. - Івано-Франківськ, 2003. - 148 с.; Великий В. Українська історіографія суспільно-політичних процесів у Галичині 1914-1919 рр. : [монографія] / Володимир Великий. - Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ Центру інформаційних технологій Прикарпатського нац. ун-ту ім. Василя Стефаника, 2009. - 812 с.; Дерев'яно І. Українсько-польські взаємовідносини у 1918 р. / І. Дерев'яно // Пам'ять століть. - 2002. - № 2. - С. 68-72; Жерноклеєв О. С. Національні секції австрійської соціал-демократії в Галичині й на Буковині (1890-1918 рр.) / О. С. Жерноклеєв. - Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2006. - 526 с.; Карпенко О. Листопадова 1918 р. національно-демократична революція. Проголошення Західно-

Української Народної Республіки / О. Карпенко // Західно-Українська Народна Республіка. 1918-1923: історія / [кер. авт. кол. О. Карпенко]. - Івано-Франківськ : Сіверсія, 2001. - С. 74-165; Марчук В. Українська революція 1917-1920 рр. і Греко-Католицька Церква / В. Марчук // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Історичні науки. - Кам'янець-Подільський, 2001. - Т. 5 (7). - С. 324-333; Костючок П. Національно-визвольні змагання 1917-1920 рр. на Гуцульщині та ідея української соборності / П. Костючок // Україна соборна : зб. наук. статей. - К., 2005. - Вип. 2, ч. 3. - С. 270-278; Кугутяк М. Історія української націонал-демократії (1918-1929) : у 2 т. / М. Кугутяк. - К. ; Івано-Франківськ : Плай, 2002. - Т. 1. - 2002. - 536 с.; Пікуляк М. Національна ідея в політичних програмах та практичній діяльності Української радикальної партії (1918-1939 рр.) / М. Пікуляк // Україна соборна : зб. наук. статей. - К., 2005. - Вип. 2, ч. 1. - С. 192-201; Райківський І. Діяльність Української соціал-демократичної партії в ЗУНР (листопад 1918 року - липень 1919 року / І. Райківський // Вісник Прикарпатського університету. Історія. - Івано-Франківськ, 1998. - Вип. 1. - С. 110-127; Савчук Б. П. Українські громадські організації в суспільному житті Галичини (остання третина XIX ст. - кінець 30-х років XX ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / Б. П. Савчук. - Чернівці, 1999. - 36 с.

11. Добржанський О. Національний рух українців Буковини другої половини XIX - початку XX ст. / О. Добржанський. - Чернівці : Золоті литаври, 1999. - 573 с.; Ботушанський В. М. Буковина і Хотинщина в зовнішній політиці європейських держав у роки Першої світової війни і боротьби українців краю за українську державність / В. М. Ботушанський // Буковина в контексті європейських міжнародних відносин (з давніх часів до середини XX ст.) : [кол. монографія] / за ред. В. М. Ботушанського. - Чернівці : Рута, 2005. - С. 299-481; Карпо В. Проблема становлення і розвитку західноукраїнської державності в контексті українсько-польської конфронтації (1917-1921 рр.) / В. Карпо, С. Кобринська // Перша світова війна та історичні долі народів Центральної та Східної Європи : м-ли міжнар. наук. конф., присвячені 80-річчю Буковинського народного віча (Чернівці, 22-24 верес. 1998 р.). - Чернівці : Рута, 2000. - С. 199-209; Коцур В. П. Історіографія історії України / В. П. Коцур, А. П. Коцур. - Чернівці, 1999. - 520 с.; Попик С. Українці в Австрії 1914-1918. Австрійська політика в українському питанні періоду Великої війни / С. Попик. - К. ; Чернівці : Золоті литаври, 1999. - 236 с.; Фісанов В. Буковинсько-галицьке питання у міжнародних відносинах періоду Першої світової війни / В. Фісанов // Вісник центру буковинознавства. Серія історична. - Чернівці, 1993. - Вип. 1. - С. 143-153.

12. Калмакан І. Виникнення та еволюція національної системи в Україні в XX столітті : дослідження / І. Калмакан, О. Бриндак. - Одеса, 1997. - 191 с.; Українська державність у XX столітті : Історико-політологічний аналіз / [кер. авт. кол. О. Дергачов]. - К. : Політична думка, 1996. - 223 с.; Шевчук В. П. Історія української державності : курс лекцій / В. П. Шевчук, М. Г. Тарасенко. - К. : Либідь, 1999. - 478 с.

13. Михальський І. С. Джерела з історії українських політичних партій кінця XIX - початку XX ст. / І. С. Михальський. - Луганськ : Альма-Матер, 2003. - 344 с.

14. Шморгун П. М. Політичні партії України на початку XX століття / П. М. Шморгун // Наук. праці з питань політичної історії. - К. : Либідь, 1992. - Вип. 172. - С. 18-27.

15. Щербак М. Г. Матеріали жандармсько-поліцейських та судових органів царизму як джерело вивчення суспільно-політичної історії України (кінець XIX - 1917 р.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора іст. наук : спец. 07.00.06 "Історіографія, джерелознавство та спец. іст. дисципліни" / М. Г. Щербак. - К., 1993. - 44 с.

16. Стромелюк Л. В. Боротьба таємної поліції Російської імперії проти українських політичних партій (1900-1914 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / Л. В. Стромелюк. - К., 2007. - 16 с.

17. Сіницький А. Антиукраїнська політика російського самодержавства (1900-1914 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / А. Сіницький. - К., 1997. - 22 с.

18. Кармазіна М. С. Ідея державності в українській політичній думці (кінець XIX - початок XX століття) / М. С. Кармазіна. - К., 1998. - 352 с.

19. Меша В. Г. Українське національне відродження 1905-1914 рр. (Історіографія проблеми) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України"; 07.00.06 "Історіографія, джерелознавство та спец. іст. дисципліни" / В. Г. Меша. - Донецьк, 1995. - 23 с.

20. Винник Н. М. Український суспільно-політичний рух в Галичині в кінці XIX - на початку XX ст. в українській історіографії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.06 "Історіографія, джерелознавство та спец. іст. дисципліни" / Н. М. Винник. - Львів, 2008. - 20 с.

21. Павко А. І. Становлення та діяльність політичних партій і організацій в Україні наприкінці XIX - на початку XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / А. І. Павко. - Донецьк, 2001. - 44 с.

22. Бриндак О. Романтизм і прагматизм у державницьких гаслах українських політиків кінця XIX - початку XX століття / О. Бриндак // Україна : культурна спадщина, національна свідомість, державність. - Львів, 2000. - Вип. 6. - С. 110-116; Ковальчук В. Б. Ідея державності та національної незалежності у діяльності українських партій Східної Галичини кінця XIX - початку XX ст. (історико-політологічний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.01 / В. Б. Ковальчук. - Львів, 1996. - 21 с.; Телешун С. О. Національне питання в програмних документах українських політичних партій в кінці XIX - на початку XX ст. / С. О. Телешун. - К., 1996. - 130 с.

23. Бриндак О. Романтизм і прагматизм у державницьких гаслах українських політиків кінця XIX - початку XX століття / О. Бриндак // Україна : культурна спадщина, національна свідомість, державність. - Львів, 2000. - Вип. 6. - С. 110-116.

V. Velykochyy

UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY ABOUT PARTY AND POLITICAL SYSTEMS IN GALICINA DURING THE PERIOD OF MILITARY-REVOLUTIONARY ERA: GENERAL DESCRIPTION

In the article is given a shot of historiographical analysis of the situation, development, main tasks and activities of party and political systems in Galicina during the period of military-revolutionary era. We emphasis on those issues in the study, which remain relevant today and those that still have not really studied.

Key words: historiographical analysis, historiographic research base, theoretical and methodological understanding of the problems, party and political system, military-revolutionary era.

© В. Великочий

Надійшла до редакції 09.06.2011

№ 5 (112) липень-серпень 2011 р.